

Η «πανδημία» των εξεγέρσεων στις φυλακές την εποχή του κορωνοϊού

Βασιλική Σεβαστέλη

Φοιτήτρια ΠΜΣ Ποινικών Επιστημών: «Εγκληματολογία και Αντεγκληματική Πολιτική» (ΕΚΠΑ)



Πηγή: <https://www.internazionale.it/notizi/giuseppe-rizzo/2020/03/11/rivolte-carcere-coronavirus>

Tο διάστημα της πανδημίας κρατούμενοι σε διάφορες φυλακές ανά τον κόσμο προκάλεσαν εξεγέρσεις για να υπενθυμίσουν στον κρατικό μηχανισμό ότι αποτελούν κομμάτι της κοινωνίας, το οποίο χρήζει ίσης προσοχής με τον υπόλοιπο πληθυσμό, ιδιαίτερα όσον αφορά ζητήματα υγειονομικής περίθαλψης. Ο COVID-19 έδωσε έτσι το έναυσμα για ένα ντόμινο εξεγέρσεων παγκόσμιας κλίμακας του εγκάθειρκτου πληθυσμού, ο οποίος με τον τρόπο αυτό επιχειρεί να προασπίσει τα δικαιώματά του και να «αντεπιτεθεί» στις παθογένειες των σωφρονιστικών καταστημάτων.

Στην γειτονική Ιταλία οι διαμαρτυρίες γιγαντώθηκαν και έπληξαν περισσότερα από 20 σωφρονιστικά καταστήματα. Ταραχές ξέσπασαν στις φυλακές Santa Maria Maggiore στην Βενετία, Dozza της Μπολόνια, Coroneo της Τεργέστης καθώς και στις φυλακές στο Ριέτι και της Μοντένα, όπου οι κρατούμενοι εξεγέρθηκαν κατά της έκτακτης περιστολής των δικαιωμάτων

τους και υπέρ της λήψης κατάλληλων μέτρων προφύλαξης. Οι ταραχές επεκτάθηκαν και στις Συρακούσες, στη φυλακή Cavadonna, όπου βασικό αίτημα των 70 εξεγερμένων ήταν η άμεση αποσυμφόρηση. Τέλος επεισόδια σημειώθηκαν στην Aversa, στο Casertano, τα οποία περιορίστηκαν στο χτύπημα των κιγκλιδωμάτων των κελιών, στη φυλακή Pagliarelli στο Παλέρμο, όπου επιχειρήθηκε απόδραση καθώς και στην Φότζια, όπου κατάφεραν να δραπετεύσουν 19 τρόφιμοι ενώ χρειάστηκε η βίαιη καταστολή τουλάχιστον 70 τροφίμων για την λήξη των ταραχών.

Στην Ισπανία, στην φυλακή Fontcalent στο Αλικάντε οι κρατούμενοι διαμαρτυρήθηκαν στον προαύλιο χώρο για την ελλιπή πληροφόρηση που λαμβάνουν σχετικά με τα μέτρα προστασίας κατά του ιού, άναψαν φωτιές, αρνήθηκαν να επιστρέψουν στα κελιά τους και επιτέθηκαν στους σωφρονιστικούς φύλακες. Παρόμοιες εικόνες εξελίχθηκαν και στις φυλακές Wad Ras, Murcia II και Brians, όπου οι τρόφιμοι εξέφρασαν τις ανησυχίες τους για ύποπτα κρούσματα, διαμαρτυρήθηκαν για την αναστολή των επισκεπτηρίων, και σε κάποιες περιπτώσεις προχώρησαν και σε απεργία πείνας.

Στην απέναντι πλευρά του ατλαντικού ωκεανού, στο Σικάγο στις φυλακές Cook County, μια από τις μεγαλύτερες φυλακές της Κεντρικής Αμερικής, στις 23 Μαρτίου επιβεβαιώθηκαν τα πρώτα δύο κρούσματα κορωνοϊού σε κρατούμενους, οι οποίοι και τοποθετήθηκαν στην απομόνωση. Ωστόσο, αυτό δεν κατέστησε δυνατό τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού, ο οποίος σε λιγότερο από δύο εβδομάδες είχε προσβάλει περισσότερους από 350 τρόφιμους. Η περίπτωση της φυλακής του Cook County επιβεβαίωσε τους φόβους ότι οι υπερβολικά γεμάτες φυλακές και οι ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης θα αποτελούσαν μια ανεξέλεγκτη πηγή έξαρσης και εξάπλωσης του ιού στο Αμερικανικό έδαφος. Παρά τις προσπάθειες των αρχών να περιορίσουν την εξάπλωση του ιού, η σχεδόν μηδενική δυνατότητα κοινωνικής απόστασης και η μη εγγυημένη πρόσβαση σε σαπούνι και νερό οδηγούν στην δυναμική εξάπλωση του.

Στο σωφρονιστικό κατάστημα του Lansing στο Κάνσας, στο τμήμα μεσαίας ασφαλείας, η εξέγερση κράτησε αρκετές ώρες με τους κρατούμενους να προκαλούν φθορές και να βάζουν φωτιές, ύστερα από την προσβολή 12 συγκρατούμενων τους από το ιό. Στην Νέα Υόρκη σύμφωνα με τους New York Times 288 τρόφιμοι και 488 υπάλληλοι είχαν βγει θετικοί στο τεστ για τον ιό από τις πρώτες κιόλας μέρες εξάπλωσης του. Στα σωφρονιστικά καταστήματα του Rikers Island, στην Ουάσινγκτον καθώς και στις ομοσπονδιακές φυλακές Oakdale της Λουιζιάνας οι τρόφιμοι διαμαρτυρήθηκαν και ζήτησαν ιατρική περίθαλψη, ύστερα από την έκθεση τους σε συγκρατούμενους τους, που έφεραν τα συμπτώματα του ιού, αντ' αυτού δέχτηκαν πυρά από πλαστικές σφαίρες και σπρέι πιπεριού.

Η άφιξη του θανατηφόρου ιού στην Λατινική Αμερική οδήγησε σε ταραχές στο μεγαλύτερο μέρος του συνόλου των καταστημάτων κράτησης, όπου πολλές από αυτές μετατράπηκαν σε βίαιες, αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ των κρατουμένων και των δεσμοφυλάκων. Στις φυλακές La Modelo Prison της κολομβιανής πρωτεύουσας, της Μποκοτά, καταγράφηκαν τουλάχιστον 23 θάνατοι κρατουμένων ύστερα από τις διαμαρτυρίες αυτών για ελλιπή λήψη μέτρων για την αποτροπή της εξάπλωσης του ιού. Οι διαμαρτυρίες έλαβαν γρήγορα μορφή εξεγέρσεων που εξαπλώθηκαν σε 13 σωφρονιστικά καταστήματα κράτησης σε όλη την Κολομβία. Η απάντηση στις διαμαρτυρίες των κρατουμένων από του αξιωματούχους ήρθε μέσω βίαιης καταστολής. Παράλληλα, στις φυλακές La Picota, οι κρατούμενοι εξεγέρθηκαν καθώς δεν είχαν λάβει καμία ενημέρωση σχετικά με τον τρόπο προστασίας τους. Ιδιαίτερα λόγω του υπερπληθυσμού ο φόβος της πιθανής μετάδοσης του ιού από τους δεσμοφύλακες γιγαντωνόταν και μια πιθανή μόλυνση, όπως χαρακτηριστικά μετέφεραν οι τρόφιμοι, θα αποτελούσε «μια ωρολογιακή βόμβα».

Οι ταραχές γρήγορα εξαπλώθηκαν στην γειτονική Βραζιλία, όπου ύστερα από την αναστολή 34.000 προσωρινών αδειών με σκοπό την αποφυγή εξάπλωσης του ιού στον εγκάθειρκτο πληθυσμό, απέδρασαν εκατοντάδες κρατούμενοι από τις φυλακές του Σάο Πάολο. Παράλληλα αξιωματούχοι προχώρησαν και στην αναστολή μέχρι αορίστου των επισκέψεων από συγγενείς και δικηγόρους. Μέχρι την εξέγερση είχαν αναφερθεί 104 επιβεβαιωμένες περιπτώσεις κορωνοϊού και 145 ύποπτα κρούσματα, ύστερα από τον έλεγχο που πραγματοποιήθηκε σε 682 κρατουμένους. Παρόμοια εικόνα παρουσίασαν και οι φυλακές της πολιτείας Minas Gerais, με ελλιπή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και κακές συνθήκες υγιεινής, που ενέτειναν τον φόβο εξάπλωσης των κρουσμάτων. Τέλος, έντονη ανησυχία επικρατούσε και στις γυναικείες φυλακές, όπου η επικεφαλής του Κινήματος των Μητέρων της Φυλακής στο Σάο Πάολο, δήλωσε ότι είχε λάβει εκατοντάδες μηνύματα ανησυχίας από τις κρατούμενες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης τους. Ο επικεφαλής του Εθνικού Συμβουλίου Δικαιοσύνης της Βραζιλίας δήλωσε ότι η πανδημία ανέδειξε της αδυναμίες του σωφρονιστικού συστήματος, όπου οι μειώσεις στον προϋπολογισμό οδήγησαν σε άθλιες εγκαταστάσεις και σε υπερπληθυσμό.

Την ίδια χρονική στιγμή στην Βενεζουέλα πέθαναν τουλάχιστον δέκα κρατούμενοι στις φυλακές του Réten de Cabimas της πολιτείας Zulia, ενώ πολλοί περισσότεροι κατάφεραν να διαφύγουν σύμφωνα με τις δηλώσεις του κυβερνήτη Omar Prieto. Οι έντονες ανησυχίες δεν άργησαν να λάβουν μορφή αιματηρών εξεγέρσεων και στις περουβιανές φυλακές Miguel Castro και Huancayo, όπου οι τρόφιμοι απαιτούν την απελευθέρωση τους για την άμεση αποσυμφόρηση των φυλακών, καθώς τα κρούσματα στην χώρα ξεπερνούν τα 26.000 κατατάσσοντας το Περού στην δεύτερη υψηλότερη θέση στην Λατινική Αμερική ύστερα από την Βραζιλία. Στην Florencio Varela, του Μπουένος Άιρες, και στην κεντρική φυλακή Bouwer, της επαρχίας Κόρ-

δοβα οι κρατούμενοι μετέφεραν πως η εξέγερση πυροδοτήθηκε από τον υπερπληθυσμό, την μη τήρηση κανόνων υγιεινής, ιδιαίτερα κατά την παρασκευή φαγητών καθώς και την περιστολή των δικαιωμάτων τους. Παρόμοια κατάσταση περιγράφουν και οι κρατούμενοι στις φυλακές Coronda και Las Flores στην επαρχία Santa Fe. Συγκεκριμένα, στην βόρεια πτέρυγα των φυλακών Coronda, ένας κρατούμενος σκοτώθηκε ενώ άλλοι πέντε τραυματίστηκαν κατά την διάρκεια εξέγερσης, στην οποία συμμετείχαν τριακόσιοι κρατούμενοι.

Η κατάσταση δυστυχώς δεν φαίνεται να διαφέρει και για τα σωφρονιστικά καταστήματα στο υπόλοιπο κόσμο. Στο Σουδάν κατά την διάρκεια απελευθέρωσης μιας ομάδας κρατουμένων από τις φυλακές του Shala, που θεωρήθηκαν πιο ευάλωτοι έναντι στο ιό, προκλήθηκε αναταραχή μεταξύ των υπολοίπων τροφίμων, οι οποίοι προσπάθησαν να αποδράσουν. Ως εκ τούτου, η αστυνομία προσπάθησε να καταστείλει βίαια το εγκάθειρκτο πλήθος. Οι αρχές στην περιοχή του Νταρφούρ έχουν απελευθερώσει περισσότερους από 222 τρόφιμους σε μια προσπάθεια αποσυμφόρησης των βεβαρημένων, λόγω χωρητικότητας, φυλακών. Στην Σιέρα Λεόνε κατά την διάρκεια εξεγέρσεων στις φυλακές Pademba οι καπνοί από τις φωτιές που άναψαν οι τρόφιμοι και οι πυροβολισμοί από τους φύλακες είχαν κατακλείσει όλη την πόλη. Αξιωματούχοι δήλωναν πως η εξέγερση οφειλόταν σε μια αποτυχημένη απόπειρά διαφυγής κρατουμένων και όχι λόγω του επιβεβαιωμένου κρούσματος κορωνοϊού σε έναν από τους τρόφιμους. Στο Ιράν τουλάχιστον 35 κρατούμενοι έχασαν την ζωή τους κατά την διάρκεια εξεγέρσεων που πραγματοποιήθηκαν στο σύνολο των σωφρονιστικών καταστημάτων της χώρας, όπου οι δεσμοφύλακες καθώς και τα σώματα ασφαλείας έκαναν χρήση αληθινών πυρών και δακρυγόνων προκειμένου να καταστείλουν τις εξεγέρσεις.

Στην Ελλάδα το έναυσμα των εξεγέρσεων ξεκίνησε στις γυναικείες φυλακές του Ελαιώνα Θηβών, όπου οι κρατούμενες ύστερα από την είδηση θανάτου μιας συγκροτούμενης τους δημιούργησαν ταραχές καίγοντας στρώματα σε δύο πτέρυγες του σωφρονιστικού καταστήματος. Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη ωστόσο ανακοίνωσε ότι ο θάνατος επήλθε από παθολογικά αίτια. Για το περιστατικό αυτό παρενέβη και η Διεθνής Αμνηστία, η οποία μέσω μιας μακροσκελούς ανακοίνωσης καλούσε τις αρχές να προβούν σε προσωρινή μείωση του πληθυσμού των φυλακών. Εν συνεχεία, στις γυναικείες φυλακές του Κορυδαλλού οι κρατούμενες προχώρησαν σε κινητοποιήσεις, απαιτώντας άμεση αποσυμφόρηση του καταστημάτων κράτησης, απολύμανση των χώρων και ενημέρωση σχετικά με τα μετρά που θα πρέπει να ληφθούν. Τα αιτήματα τους συνυπέγραψαν και οι κρατούμενοι των φυλακών Κορυδαλλού, όπου σύμφωνα με μαρτυρίες των ίδιων δεν έχει παρασχεθεί το απαραίτητο ιατροφαρμακευτικό υλικό, ενώ παράλληλα δεν λαμβάνονται ιδιαίτερα μέτρα ως προς την υγιεινή και την προστασία τους κατά την τροφοδοσία των πτερύγων.

Από τη συγκριτική επισκόπηση των ανωτέρω εξεγέρσεων καταλήγει κανείς στα εξής συμπεράσματα: Είναι γνωστόν ότι οι προβληματικές πτυχές της λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος ανέκαθεν υπήρξαν σύνθετες και δυσεπίλυτες. Σαφώς δεν αποτελούν ελληνική αποκλειστικότητα αλλά αφορούν την πλειοψηφία των σωφρονιστικών καταστημάτων σε όλο τον κόσμο. Δυστυχώς δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί με ασφάλεια ότι υπάρχουν οργανωμένες κοινωνίες που έχουν αντιμετωπίσει συνολικά και με επιτυχία τις παθογένειες αυτές, καθώς σειρά διατάξεων παραμένουν ανενεργές λόγω ελλείψεως τεχνικών υποδομών, οικονομικών πόρων, ελλιπούς στελέχωσης και μη σωστής διοικητικής οργάνωσης, ιδιαίτερα όσο αφορά τον ελλαδικό χώρο. Οι άνθρωποι που εισέρχονται στα σωφρονιστικά καταστήματα είναι από τους πιο ευάλωτους πληθυσμούς μιας κοινωνίας. Ας μην λησμονούμε πως ένα μεγάλο μέρος του εγκάθειρκτου πληθυσμού είναι φορείς μολυσματικών ασθενειών, όπως ο ιός HIV, η ηπατίτιδα C και η φυματίωση. Η ευαλωτότητα αυτή εντείνεται κατά την διάρκεια της φυλάκισης και γιγαντώνεται από το φυσικό περιορισμό σε συνάρτηση με την ανεπαρκή ιατρική περίθαλψη. Είναι γεγονός, ότι η εξάπλωση του ιού Covid-19 δημιούργησε ένα κύμα εξεγέρσεων του εγκάθειρκτου πληθυσμού ανά τον κόσμο, με τα αιτήματα τους να επικεντρώνονται σε δύο βασικούς πυλώνες, αποσυμφόρηση και συνθήκες κράτησης, τα οποία μεταφράζονται σε διασφάλιση της πρόσβασης σε καθαρό νερό, εγκαταστάσεις υγιεινής και προϊόντα προσωπικής υγιεινής. Εν τέλει, αποδομώντας την λέξη πανδημία ερχόμαστε αντιμέτωποι με την εξής διαπίστωση: ο ιός Covid-19 αφορά την ολότητα του πληθυσμού, λανθασμένα ως τέτοιο νοούμε μόνο τον ελεύθερο, σαν οι φυλακισμένοι να βρίσκονται σε μια άλλη πραγματικότητα, που δεν μας αφορά, δεν μας αγγίζει. Άλλωστε, όπως έχει σημειώσει και ο Ι. Μανωλεδάκης «η φυλακή είναι μια ιστορία αίματος και πόνου, [όπου] εκεί θα ζουν αναγκαστικά, όσο χρειάζεται, οι “κακοί”, οι “άλλοι”, για να μπορούν να ζουν ήσυχα “οι καλοί”, “εμείς”» (από τον πρόλογο του ίδιου, στο συλλογικό έργο «Εικόνες Φυλακής», σε επιμέλεια Αφρ. Κουκουτσάκη, εκδ. Πατάκη 2006).

ΠΗΓΕΣ

<https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-leone-riot/riot-erupts-at-coronavirus-hit-prison-in-sierra-leone-idUSKBN22B1S0>

<https://www.theguardian.com/us-news/2020/apr/10/us-prisons-coronavirus-uprising-riot>

<https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-leone-riot/riot-erupts-at-coronavirus-hit-prison-in-sierra-leone-idUSKBN22B1S0>

<https://www.nytimes.com/2020/04/26/world/americas/coronavirus-brazil-prisons.html>

<https://www.theguardian.com/us-news/2020/apr/10/us-prisons-coronavirus-uprising-riot>

<https://www.aa.com.tr/en/americas/brazil-mexico-report-more-covid-19-deaths/1877392>

https://www.huffingtonpost.gr/entry/exeyerse-stis-felakes-thevas-nekre-kratoemene-me-temptomata-koronoioe_gr_5e8eee84c5b6458ae2a4a13c?fbclid=IwAR3G_wAEEViagia1fqW6gPSPKoNjxen4e5fWb0iJ-5WGgpiqq2XDzjLF_58

<https://omniatv.com/853459927?fbclid=IwAR3ANvRnmg6hRSdMfinveyV0BmqN-uzX8Mk2fRfiT-9K6qWi26O-P886UFA>

<https://omniatv.com/853460574>

<https://www.liberal.gr/news/diethnis-amnistia-epeigousa-anagki-gia-metra-prostasias-apo-ton-koronoio-stis-fulakes/296629>

<https://www.liberal.gr/world/oie-megali-anisuchia-gia-tis-fulakes-se-ipa-kai-latiniki-ameriki-logo-koronoiou/300577>

<https://athens.indymedia.org/post/1604083/>

https://elpais.com/elpais/2020/04/29/album/1588115406_903953.html#foto_gal_9

<https://www.pagina12.com.ar/262457-coronavirus-disturbios-en-las-carceles-de-mendoza>

<https://www.infobae.com/sociedad/policiales/2020/03/23/los-videos-que-los-presos-viralizan-por-whatsapp-y-muestran-la-tension-por-el-coronavirus-en-las-carceles/>

<https://www.ilfattoquotidiano.it/2020/03/10/coronavirus-carceri-in-rivolta-altri-3-detenuti-morti-a-rieti-nuove-proteste-a-siracusa-e-caserta-a-foggia-evasione-di-massa-23-ricercati-la-procura-di-milano-apre-inchiesta-sulla-sommosa-a-san/5730183/><https://www.internazionale.it/notizie/giuseppe-rizzo/2020/03/11/rivolte-carcere-coronavirus>

https://www.repubblica.it/cronaca/2020/03/09/news/coronavirus_rivolte_nelle_carceri_morti_sei_detenuti_a_modena-250722386/